

Бібліографія

- 1. Агресивна дитина:** як їй допомогти / упоряд. О.А. Атемасова. – Х.: Ранок, 2010.–176с.
- 2. Белова О.Б.** Діагностика та корекція агресії у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення / Монографія / О.Б. Белова. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори 2006, 2017. – 234 с.
- 3. Долгова А.Г.** Агрессия у детей младшего школьного возраста. Диагностика и коррекция / А. Г. Долгова. – М.: Генезис, 2009. – 216 с.
- 4. Смирнова Т.П.** Психологическая коррекция агрессивного поведения детей. Серия «Психологический практикум» / Т.П. Смирнова . – Ростов н/Д : «Феникс», 2004. – 160 с.

References

- 1. Agresy`vna dy`ty`na:** yak yij dopomogty` / uporyad. O.A. Atemasova. –X.: Ranok, 2010.–176s.
- 2. Byelova O.B.** Diagnosty`ka ta korekciya agresiyi u ditej molodshogo shkil`nogo viku z porushennyamy` movlennya / Monografiya / O.B. Byelova. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: PP Medobory` 2006, 2017. – 234 s.
- 3. Dolgova A.G.** Agresy`ya u detej mladshogo shkol`nogo vozrasta. Dy`agnosty`ka y` korrekcy`ya / A. G. Dolgova. – M.: Genezy`s, 2009. – 216 s.
- 4. Smy`rnova T.P.** Psy`xology`cheskaya korrekcy`ya agresy`vnogo povedeny`ya detej. Sery`ya «Psy`xology`chesky`j prakty`kum» / T.P. Smy`rnova . – Rostov n/D : «Feny`ks», 2004. – 160 s.

Received 15.09.2017

Reviewed 04.10.2017

Accepted 06.11.2017

УДК 376.091.33-027.22:64.

Н.А.Гіренко, Ю. С. Юрченко

Trevi-11@yandex.ua, Yuliayur24e-mail.ua

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Відомості про автора: Гіренко Ніна Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологій спеціальної та інклюзивної освіти Донбаського державного педагогічного університету, Слов'янськ, Україна. Email: Trevi-11@yandex.ua.
Юрченко Юлія Сергіївна, студентка 4 курсу факультету спеціальна освіта, Слов'янськ, Україна, Email: Yuliayur24e-mail.ua.

Author: Girenko Nina Andriivna, candidate of pedagogical sciences, the senior lecturer of Faculty of technology of special and inclusive education

the Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine. Email: Trevi-11@yandex.ua. **Yurchenko, Julia Sergiïvna**, 4 special of the Faculty of education, Ukraine, Email: Yuliayur24e-mail.ua.

Гіренко Н.А., Юрченко Ю.С. Формування соціально-побутових навичок у учнів з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання. В статті розглядається проблема вивчення курсу соціально-побутового орієнтування учнями з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання. Розкриваються особливості формування практичних побутових навичок у учнів на різних етапах практичного виконання завдань з даного предмету засобами наочності. Важливою ланкою підготовки дітей з особливими потребами до самостійного життя є засвоєння курсу соціально-побутового орієнтування за програмою спеціальної школи. В процесі господарсько-побутової діяльності відбувається фізичний, розумовий і етичний розвиток дитини, створюються умови для підготовки учнів до самостійної праці та соціальної адаптації у сучасному суспільстві. Найбільш адекватною, досконалою та своєчасною, в цьому сенсі, є інклюзивна освіта.

Метою нашого дослідження стала проблема підвищення ефективності підготовки учнів з обмеженими можливостями до життя у сучасних побутових умовах шляхом удосконалення процесу засвоєння предмету соціально-побутове орієнтування. Ми уявили, що формування навичок та вмінь господарсько-побутової діяльності сприяє підготовці учнів з порушеннями інтелектуального розвитку до самостійного життя у побуті за умови: використання різноманітних засобів наочності та удосконалення форм та методів їх застосування; послідовне та творче включення засобів наочності на різних етапах уроку (орієнтування в завданні, плануванні та оцінки виконаної роботи); обов'язкове закріплення практичних вмінь побутового змісту в процесі виконання програмних завдань.

Проведене дослідження дозволило прийти висновків про те, що удосконалення формування практичних побутових навичок здійснюється в умовах використання наочних засобів на таких етапах виконання завдання, як орієнтування в завданні, планування роботи, здійснення її за планом та самоконтролю; комплексне використання статичних та динамічних видів та засобів наочності в ході засвоєння учнями господарсько-побутової діяльності значно підвищить ефективність засвоєння матеріалу; максимальне заохочення всіх видів і форм наочності на уроках СПО забезпечує якість навчання і створює умови для удосконалення психофізичних можливостей учнів з обмеженнями життєдіяльності.

Ключові слова: соціально-побутове орієнтування, соціально-побутові навички, інклюзивна освіта, наочні методи навчання, практична робота.

Гиренко Н.А., Юрченко Ю.С. Формирование социально-бытовых навыков у учеников с особыми потребностями в условиях инклюзивного обучения. В статье рассматривается проблема изучения курса социально-бытовой ориентировки учениками с особенными потребностями в условиях инклюзивного обучения. Раскрываются особенности формирования практических бытовых навыков у учеников на разных этапах практического выполнения задания по этому предмету средствами наглядности. Важным звеном подготовки детей с особыми потребностями к самостоятельной жизни и труду в обществе является усвоение курса социально-бытовой ориентировки в соответствии с программой специальной школы. В процессе хозяйственно-бытовой деятельности осуществляется физическое, умственное и этическое развитие ребенка, создаются условия для подготовки учеников к самостоятельному труду и социальной адаптации в современном обществе. Наиболее адекватным, совершенным и своевременным, в этом отношении, является инклюзивное обучение.

Целью нашего исследования стала проблема повышения эффективности подготовки учеников с ограниченными возможностями к жизни в современных бытовых условиях путем совершенствования процесса усвоения курса социально-бытовой ориентировки. Мы представили, что формирование навыков и умений хозяйственно-бытовой деятельности способствует подготовке детей с нарушениями интеллектуального развития к самостоятельной жизни в быту при условии: использования различных средств наглядности и совершенствовании форм и методов их использования; последовательное и творческое включение средств наглядности на различных этапах урока (ориентировки в задании, планировании и оценке выполненной работы); обязательном закреплении практических умений бытового содержания в процессе выполнения программных заданий.

Проведенное исследование позволило сделать выводы о том, что совершенствование процесса формирования практических бытовых навыков осуществляется при условии использования наглядных средств на таких этапах выполнения задания, как ориентировка в задании, планировании работы, выполнения её в соответствии с планом и самоконтроле; комплексное использование статических и динамических видов и средств наглядности в ходе усвоения учениками хозяйственно-бытовой деятельности может значительно повысить эффективность усвоения материала; максимальное использование всех видов и средств наглядности на уроках СПО обеспечивает качество обучения и создаёт условия для совершенствования психофизических возможностей учеников с ограниченными возможностями.

Ключевые слова: социально-бытовая ориентировка, социально-

бытовые навыки, инклюзивное обучение, наглядные методы обучения, практическая работа.

Girenko N.A., Yurchenko J. S.. Formation of everyday-social habits under the conditions of inclusive education. The peculiarities of perceptual, physical, sensor and personal abilities of children with limited possibilities for development require the creation of certain conditions for providing them with equal qualitative educational services under the conditions of education development in Ukraine. Inclusive education seems to be the most adequate, perfect and timely in this sense.

The preparation of children with particular needs for independent life lies in adopting the course of social-domestic orientation in accordance with the program of special school; this preparation is the most important element. In the process of everyday-domestic activities the physical, mental and ethical development of a child occurs; the conditions for the preparation of children for independent labor activities and social adaptation in modern society are created.

Taking into consideration the problem of forming the habits of everyday house-keeping activities of children with particular educational needs as far as their preparation for independent life are concerned, we state the actuality of this problem.

The purpose of our investigation is the problem of upgrading the efficiency of preparation of pupils with limited possibilities for life under the contemporary everyday conditions through the improvement of the process of acquiring the social-domestic experience by means of visual aids.

We imagined that the formation of habits and skills of social everyday activities contributes to the preparation of pupils suffering from the disturbances in their intellectual development to independent everyday life under the following conditions: to use different kinds of visual aids and improve forms and methods of their application; to include various means of visual aids at different stages of a lesson, such as orientation in the task, planning and evaluation of the work fulfilled creatively and in succession; to consolidate by all means all the practical skills of everyday life in the process of fulfilling the tasks according to the program

The investigation carried out by us allowed us to come to the following **conclusions:**

1. The improvement in the formation of practical everyday habits is carried out under the conditions of using visual aids at different stages of fulfilling the tasks, such as: orientation in a task, planning one's work, fulfilling the tasks in accordance with the plan and with constant self-control.
2. Complex use of the static and dynamic kinds and means of visual aids in the course of studying the everyday-domestic activities significantly contributes to upgrading the effectiveness of acquiring the study material.

3. To encourage as much as possible all the kinds and forms of visual aids at the lessons of everyday-social orientation provides for the efficiency of education and creates conditions for the improvement of psycho-physical possibilities of pupils with limited life-activities.

Key words: everyday-social orientation, everyday-social habits, inclusive education, visual teaching methods, practical work.

Актуальність дослідження. Шляхи розбудови сучасної України пов'язані з новим переосмисленням та запровадженням освітньої реформи за новими стандартами. Важливою ланкою даної проблеми є створення умов для надання рівноправних освітніх послуг дітям, що мають особливості психофізичного розвитку. Враховуючи пізнавальні, фізичні, сенсорні та особистісні здібності даної категорії учнів, найбільш адекватною, досконалою та своєчасною, в цьому сенсі, є інклюзивна освіта.

Інклюзивна освіта передбачає навчання та виховання дітей з обмеженими можливостями в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

В Україні проблему інклюзивної освіти вивчали провідні вчені, психологи, дефектологи, методисти В.Бондар, І.Дмитрієва, В.Засенко, А.Колупаєва, М.Матвєєва, С.Миронова, Н.Назарова, Т.Сак, М.Сварник, В.Синьов, О.Таранченко та ін. Висновки науковців переконливо доводять, що українське суспільство усвідомлює необхідність повноцінної участі осіб з обмеженням життєдіяльності в сучасному житті суспільства. Вони можуть і повинні розраховувати на надання ним якісної освіти в умовах загальноосвітніх закладів.

З точки зору міжнародних норм та сучасного національного законодавства України діти з особливими потребам повинні мати доступ до безкоштовної освіти в державних навчальних закладах незалежно від будь-яких ознак в тому числі і від стану здоров'я.

В цьому сенсі важливою ланкою підготовки дітей з особливими потребами до самостійного життя є засвоєння курсу соціально-побутового орієнтування за програмою спеціальної школи. В процесі господарсько-побутової діяльності відбувається фізичний, розумовий і етичний розвиток дитини, створюються умови для підготовки учнів до самостійної праці та соціальної адаптації у сучасному суспільстві.

Саме тому даний предмет навчання викладається в спеціальній школі з першого по десятій клас. Він охоплює ряд розділів: «Особиста гігієна», «Догляд за одягом та взуттям», «Догляд за житлом», «Родина. Родинні стосунки» та т.і. В початкових класах учнів готують до сприймання та розширення знань з перелічених розділів і знайомлять дітей з колом таких питань як «Помешкання, школа, домівка», «Соціальна орієнтація».

Проблемою соціально-побутового орієнтування займалися

багато психологів, фізіологів, педагогів-дефектологів, які розглядали залежність господарсько-побутової діяльності від особливостей особистості людини і впливу трудового процесу на її розвиток (В.Бондар, Ю.Галецька, Л.Дробот, С.Конопляста, Г.Мерсіянова, Н.Павлова, Г.Савицька).

Дослідження С.Коноплястої, свідчать про те, що соціально-побутове орієнтування розумово відсталих учнів має ряд особливостей (пасивне відношення до процесу орієнтації в соціумі і в побуті, нестійкість інтересів, ситуативність мотивів, низький рівень самостійності, тощо), які обумовлені як порушеннями пізнавальної діяльності і своєрідним формуванням особистості аномальної дитини, так і істотними недоліками в процесі навчання їх соціально-побутовому орієнтуванню. Г.Савицька відмічала, що система вправ, наближених на уроках соціально-побутового орієнтування до умов предметно-практичної діяльності, забезпечує достатній рівень формування у учнів з освітніми потребами норм та правил соціальної поведінки. Ю.Галецька визначала умови формування соціально-побутових навичок у даній категорії дітей за рахунок озброєння новими методами та прийомами корекційно-виховного процесу.

Не дивлячись на досягнення теорії і практики навчання і виховання школярів з проблемами у навчанні, аргументовано-теоретичну обґрунтованість, можливості значно підвищити рівень їх соціально-трудої реабілітації, на практиці досягти вирішення даної проблеми не завжди вдається. Однією з причин такого положення є не розробленість теорії наочного навчання, відсутність системного підходу в її рішенні як в навчальному процесі спеціальної школи так і в умовах організації інклюзивної освіти.

З огляду на вище викладене, проблема формування навичок господарсько-побутової діяльності у учнів з особливими освітніми потребами щодо підготовки їх до самостійного життя є **конче актуальною**.

Метою нашого дослідження стала проблема підвищення ефективності підготовки учнів з обмеженими можливостями до життя у сучасних побутових умовах шляхом удосконалення процесу засвоєння соціально-побутового досвіду засобами наочності.

Ми уявили, що формування навичок та вмій господарсько-побутової діяльності сприяє підготовці учнів з порушеннями інтелектуального розвитку до самостійного життя у побуті за умови:

- використання різноманітних засобів наочності та удосконалення форм та методів їх застосування;
- послідовне та творче включення засобів наочності на різних етапах уроку (орієнтування в завданні, плануванні та оцінки виконаної роботи);
- обов'язкове закріплення практичних вмій побутового змісту в

процесі виконання програмних завдань.

В процесі навчання дітей з обмеженими можливостями різні види наочності набувають значення як допоміжні засоби, певні опори, які сприяють кращому засвоєнню і запам'ятовуванню матеріалу, полегшують його застосування в процесі трудової діяльності. Підкреслюючи важливе значення наочності Л.Виготський, визначав, що розвивати мислення дітей, виробляти у них суспільні поняття необхідно на основі наочного матеріалу.

Принцип наочності є найбільш значущим і своєрідним. Діти з обмеженими можливостями в більшості своїй в ранньому дитинстві були обмежені в діяльності і спілкуванні. Їх особистий досвід по ознайомленню з навколишнім світом бідний, знання фрагментарні. Завдання школи - всемірно розширювати запас уявлень дітей через безпосереднє ознайомлення з предметами і явищами, доступними їм розумінню. Необхідно пам'ятати, що спочатку сприйняття дітей носять недиференційований характер, оскільки діти нездатні самостійно розчленувати складний об'єкт, виділяти з нього якусь частину для спеціального розгляду. Саме тому вчитель повинен педагогічними засобами впливати на сприйняття дитини, допомогти їй виділити з суб'єкта розглядання деталі, провести порівняння, зробити опис, виводи.

Наступним кроком в застосуванні наочності є знаходження правильного шляху переходу дитини від чуттєвого пізнання до абстрактного мислення. Ця проблема безпосередньо пов'язана із завданням розвитку мови учнів, тобто наочні образи і уявлення, які виникають в результаті сприйняття предметів і явищ самі по собі ще не можуть служити базою для розвитку дитини.

До наочних методів навчання на уроках СПО відносяться: демонстрація, спостереження і досліди, а також екскурсії. Всі ці види наочності виконують дуже важливі пізнавальні і корегувальні функції, оскільки відповідають наочно-образному характеру мислення учнів і сприяють корекції недорозвинення процесів спілкування.

До першого виду наочності, ілюстративно-пояснювального, відносяться ті способи роботи, які будуються на сприйнятті предметів і явищ дійсності (показ, ілюстрація і демонстрація). Другий вид наочності ґрунтується на створенні і використанні власного перцептивного досвіду учнів (спостереження, обстеження, проведення дослідів тощо).

З метою створення у учнів загального уявлення про способи виконання майбутнього завдання спочатку показують всі дії, потім окремі деталі в сповільненому темпі; складні дії показуються кілька разів. У важких випадках доводиться удаватися до прийому сумісної з учнями виконання дії.

Ілюстрація органічно вплітається в словесний виклад, що дає можливість учням краще зрозуміти і запам'ятати зміст викладеного

матеріалу.

Демонстрація - це показ процесів і явищ в русі і зміні за допомогою учбово-технічних засобів. Використання демонстрації кіно, діафільмів, слайдів дозволяє значно збільшити діапазон інформації за рахунок включення в процес пізнання явищ і подій, недоступних при використанні звичайних наочних засобів. Це благотворно впливає на розвиток пізнавального інтересу, корегує увагу, пам'ять, виховує естетичні відчуття, сприяє розвитку логічного мислення учнів.

Логічним продовженням аналізу об'єкту є планування роботи. Саме планування майбутньої діяльності і виконання роботи за наміченим планом є основною ознакою осмисленого і самостійного виконання завдання.

Дослідження Л.Дробот, С.Коноплястої Г.Мерсіянової Н.Павлової, показують, що учням з інтелектуальними вадами для детального планування майбутнього трудового завдання необхідні певні орієнтири, які допомагають їм упорядкувати окремі дії або операції, розташувати їх в цілеспрямованій послідовності. Такими планами-орієнтирами можуть бути: написана інструкція (рецепт приготування блюда, лікарського відвару, способу прання); малюнки, технологічні карти, що відображають послідовність виконання завдання (ремонт та прання білизни, оформлення бутерброда, кондитерських виробів, заповнення грілки водою тощо).

До наочних засобів відносяться й ті, що ґрунтуються на використанні власного перцептивного досвіду учнів (спостереження, проведення дослідів.) Це процес розгорненої уваги, здійснюваний дітьми по певному плану, дозволяє дітям бачити предмети і явища в їх природному вигляді і природній обстановці. У учнів розвивається спостережливість, формуються деякі практичні уміння і навички, мова, стійка увага, уміння виділяти головне.

Знання, отримані унаслідок сприйняття конкретних образів, найповніше і всесторонньо відображаються в свідомості дитини, а розкриття певних знань і відносин сприяє розвитку розумових операцій.

Виходячи з **завдань дослідження**, вивчення особливостей засвоєння матеріалу відбувалося в процесі навчання соціально-побутовому орієнтуванню учнів з відхиленнями у розвитку на прикладі теми: "Прання бавовняної білизни вручну" (розділ "Догляд за одягом").

Відповідно до програми учні повинні знати: особливості прання кольорової та білої білизни, правила користування миючими засобами, правила безпечної роботи при пранні ручним способом, послідовність і особливості прасування одягу з різних тканин, а також постільної білизни, рушників, скатертин. Вміти: визначати ступінь забруднення одягу, прати білу білизну вручну, прасувати білизну.

Рівень самостійності при виконанні учнями практичного завдання оцінювався за такими показниками: визначення ступеню забруднення білизни (серветки); вміння визначити температуру води; визначення порошку, за допомогою якого здійснюється найбільш якісне прання (білого чи кольорового); швидкість виконання роботи; якість прання та прасування; додержання правил безпечної роботи.

Наочність використовувалася на різних етапах роботи: орієнтування в завданні, плануванні послідовності її виконання, на етапі оцінювання якості роботи. Ми віддавали перевагу таким засобами наочності, які застосовуються сучасною промисловістю та торгівлею (різноманітні упаковки, етикетки, інструкції).

Для перевірки ефективності експериментального навчання ми порівнювали одержані результати з даними учнів, що навчалися за традиційною методикою.

За вимогами програми для приготування прального розчину використовують пральний порошок, відповідний властивостям та кольору тканин, які треба прати. Дрібні білі вироби (носові хусточки, серветки, комірці, манжети) замочують у теплій воді, а потім віджимають в гарячому розчині руками. Забруднені місця додатково намилюють і добре віджимають кілька разів. Прополіскують у холодній воді.

Користуючись пральним порошком, необхідно уважно прочитати, що написано на упаковці: якої температури повинна бути вода для замочування, на скільки годин замочувати білизну, кількість порошку і т. ін. Якщо порошок призначений для прання бавовняних виробів білого кольору, в ньому є вибілювач. Такий порошок для прання виробів з кольорових тканин не придатний, бо вони можуть полиняти.

Білизну перед прасуванням зволожують і складають. Прасують її з лицьового боку. Місця, де є вишивка, прасують з виворітного боку, щоб візерунок вишивки виділявся більше. Прасувати можна на столі, якщо підстелити бавовняну чи сукняну ковдру і накрити її полотном, але краще - на спеціальній дошці. Великі речі, наприклад скатертину чи простирадло, складають по ширині вдвоє, лицьовим боком догори. Прасують спочатку одну половину, потім - другу. Праску слід добре нагріти, повільно рухати справа наліво чи від себе і від широкої частини виробу до вузької. Комірці, манжети, носові хусточки прасують гарячою праскою з лицьового боку. Праску треба водити повільно, притискуючи до виробу, лівою рукою натягуючи інший кінець виробу.

Наші спостереження за учнями під час підготовки їх до виконання практичного завдання, а саме вивчення стану забруднення білої серветки, вибір прального порошку для прання та визначення температури води показали наступне. Третина учнів експериментального класу впевнено проаналізували стан забруднення

серветки. Вони правильно назвали які саме плями є жировими. Що треба робити, щоб позбутися їх під час прання. Оскільки учням були запропоновані декілька видів миючих засобів (господарче мило, порошок “Гала” для прання кольорових тканин, “Гала” з біодобавками для білої білизни) учні даної групи досить швидко та правильно змогли зупинити свою увагу, саме на тому порошку, який призначений не просто для білих тканин, але служить саме виведенню жирових плям – “Гала” для білої білизни з біодобавками. Значним досягненням на даному етапі спостережень за учнями експериментального класу стало те, що учні досить уважно змогли прочитати інструкцію на упаковці. Це допомогло їм правильно визначити температуру води (не вище 36°). Це у даному випадку було досить важливим, бо висока температура води не зберігає якості біодобавок розчинювати жирові плями. Це свідчило про досить високий рівень самостійності дітей з особливими потребами експериментального класу виконувати практичні завдання господарчого характеру.

При цьому учні контрольного класу теж могли правильно виконати завдання на підготовчому етапі. До них нами були віднесені 25% учнів. Вони правильно вибрали найбільш забруднені речі, визначили жирові плями, обрали необхідні миючі засоби, до яких можна було віднести порошок “Гала” для білої білизни та той, що мав біодобавки. Нажаль лише одна дівчина (Таня Д.) змогла прочитати на упаковці позначення про те, що порошок з біодобавками ефективно може використовуватися у воді, яка не перевищує температуру тіла людини (30 - 36 °).

Та більша половина (58,3%) як у контрольному так і в експериментальному класах) виконувала завдання підготовчого етапу на середньому рівні. Для учнів даної групи було характерним те, що вони припускали помилки при виконанні одного-двох завдань, або не могли виконати одне з них. Одним з них складно було визначити характер забруднення речей (двом учням у експериментальному і трьом у контрольному класі). Інші – припускалися помилок при виборі порошку, за допомогою якого можна було здійснити найбільш якісне прання. Треба відзначити, що не дивлячись на те, що разом з вчителем досліджувані учні уяснили для себе, яким чином можна досягти оптимальної температури води для здійснення прання, це викликало у них не абиякі труднощі. Разом з цим треба відзначити. Що на етапі підготовки до прання більш невпевнено почували себе хлопці. Найбільш складним для них було визначення миючого засобу, бо вони, як правило, вважали, що всі порошки однаково служать пранню.

В ході виконання практичного завдання більшість учнів (58,3%) як в контрольному класі, так і в експериментальному класі виконували його на середньому рівні.

Про самостійність виконання практичної роботи ми судили за показниками швидкості прання, його якості та вміння прасувати.

Учні повинні були замочити забруднені речі, намилити, особливо забруднені місця, потім прати їх таким чином, щоб вони стали чистими. Після цього їх треба було віджати, прополоскати у чистій воді та висушити. Про якість прасування ми судили по тому, наскільки учні добре прасували, щоб не залишилися зморшки і що могли робити, щоб досягти доброго результату.

Спостереження за учнями показало, що вони з бажанням виконували дане завдання і прагнули досягти позитивного результату. Особливо це відноситься до дівчат. Їм подобалося, що порошок має приємний запах, що він ефективного виводить плями, а речі стають чистими. Хлопці теж прагнули не відставати від дівчат. Вони сильно терли забруднені місця, що допомагало їм закінчити виконання завдання скоріше.

Щодо прасування речей, то при виконанні даного етапу завдання учні мали деякі складнощі. Треба відзначити, що оскільки сушка виконувалася не у природній спосіб, а за допомогою електросушки, то учні не завжди одержували річ у оптимальному стані. Так, якщо серветка була пересушена, то треба було знати та виконати деякі заходи, щоб одержати бажаний результат.

Виконання практичного завдання поділило обстежуваних учнів наступним чином.

Найбільш якісних результатів досягли у контрольному класі 33,3% учнів і 41,7% - у експериментальному. Вони вміли якісно відіпрати заплямовані місця, правильно виконували рухову програму, дбайливо відносилися до речей під час прання та викручування. Про це свідчило те, що під час виполіскування вода залишалася досить чистою та прозорою. Треба також відзначити, що учні даної групи не тільки виконували роботу у відведений для цього час, але й робили акуратно, не розбризкуючи навколо себе воду. Добре вони справлялися і з прасуванням, не залишаючи на речах зморшок та складок.

Учні, які були віднесені нами до середнього рівня самостійності виконання практичного завдання припускалися помилок. Це було пов'язане з неякісним виконанням прання, коли залишалися деякі брудні плями. Дехто з учнів (2 хлопчики) під час прання дуже розбризкували мильну воду. Під час полоскання з'ясувалося, що 3 учениці не змогли добре віджати речі і вода стала мутною від мила. Але найбільші складності були пов'язані з якісним прасуванням. Половина учнів даної групи не змогли добре випрасувати речі і вони мали несвіжий вигляд. Більшість учнів змогли вчасно його виконати. Та на наш погляд це скоріше було пов'язане з організацією даного процесу саме педагогом. До цієї групи (середнього рівня) нами було віднесено 58,3% учнів у контрольному і половина (50%) - у експериментальному класі.

Щодо знання та додержання правил техніки безпеки під час практичної роботи, то перш за все вони відносилися до використання хімічних миючих засобів, окропу та вміння користуватися електроприладами (праскою).

Перед тим, як залучати до роботи кип'яток та прасувати праскою, вчитель ознайомлював учнів з правилами безпечної роботи. Тому під час роботи не було учнів, які б порушували правила техніки безпеки і одержали пошкодження.

Між тим, серед досліджуваних були й такі (13% учнів у контрольному і 8% - у експериментальному класі), що не завжди могли повторити по пам'яті основні вимоги з безпечної роботи і потребували зауваження або підказки під час виконання завдання збоку вчителя. Для цих учнів було характерним і те, що вони не могли на достатньому рівні виконувати експериментальне завдання і були віднесені нами до низького рівня самостійності виконання практичного завдання. Їм з трудом вдавалося зрозуміти ті вимоги, які треба було виконати на підготовчому етапі – визначити миючі засоби, що відповідають забрудненню речей, здійснити їх прання. Між тим за допомогою вчителя вони могли зрозуміти завдання. Та їх відношення до роботи відзначали пасивність, невміння виконувати рухову програму і бачити кінцевий результат роботи.

Проведене дослідження свідчить про значні невикористані можливості різноманітних форм та методів наочності в процесі навчання учнів з відхиленнями у розвитку господарсько-побутової діяльності і дозволило зробити наступні **висновки**:

1. Форми, методи та корекційно-розвивальна роль наочності при засвоєння учнями з обмеженими можливостями знань з соціально-побутового орієнтування в процесі формування практичних вмінь та навичок не реалізується в достатньому обсязі.

2. Комплексне використання статичних та динамічних видів та засобів наочності в ході вивчення учнями господарсько-побутової діяльності значно підвищить ефективність засвоєння матеріалу.

3. Удосконалення формування практичних побутових навичок здійснюється в умовах використання наочних засобів на таких етапах виконання завдання, як орієнтування в завданні, планування роботи, здійснення її за планом та самоконтролю.

4. Найбільш ефективно проведення уроків із засвоєння школярами практичного господарсько-побутового досвіду забезпечує послідовне формування етапів перцептивної діяльності учнів під час використання динамічних прийомів наочності.

5. Максимальне заохочення всіх видів і форм наочності на уроках не тільки забезпечує ефективність навчання, але й створює умови для удосконалення психофізичних можливостей учнів з обмеженнями життєдіяльності.

Бібліографія

- 1. Бондар В.І.** Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності / Бондар В.І. – К.: Радянська школа, 1988. - 128с.
- 2. Коноплястая С.Ю.** Воспитание готовности к хозяйственно бытовому труду учащихся вспомогательной школы / Коноплястая С.Ю. Автореф. дис. канд..пед. наук. – М., 1991. – 17с.
- 3. Мерсіянова Г.М.** Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы / Мерсіянова Г.М. – К.: Рад. школа, 1985. – 81 с.
- 4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
- 5. Хохліна О.П.** Корекційна спрямованість трудового навчання в допоміжній школі: Навчально-методичний посібник / Хохліна О.П. – К.: ТОВ «Імідж», 2006. – 176 с.

References

- 1. Bondar V.I.** Pidgotovka uchniv dopomizhnoy shkoly do samostiynoy trudovoy diyalnosti / Bondar V.I. – K.: Rad. shkola, 1988. – 128 s. [Bondar V.I. Preparation of the Auxiliary School Pupils for the Independent Labor Activities / Bondar V.I. – K.: Soviet School, 1988. – p.128];
- 2. Konoplyasta S.Y.** Vospitanie gotovnosti k hozyaistvenno-bytovomy Trudy uchashihsya vspomogatel'noy shkoly / Konoplyasta S.Yu. Avt. Referat dis. Kand. ped. Nauk. M., 1991. – 17 s.[Konoplyasta S.Y. Teaching Auxiliary School Pupils for the Household-Domestic Labor / Konoplyasta S.Yu. Abstract of Dissertation for a Scientific Degree of a Candidate of Pedagogical Scienses. – M.,1991. – p.17].;
- 3. Mersiyanova H.N.** Vypolnenie practicheskikh zadaniy uchashchicmya vspomogatel'noi shkoly / Mersiyanova H.N. – K.: Rad. shkola, 1985.- 81 s.[Mersiyanova H.N. Fulfilling the Practical Tasks by the Auxiliary School Pupils / Mersiyanova H.N. - K.: Soviet School, 1985. – p.81].;
- 4. Nacionalyna strategiya rozvitky osvity Ukrayiny na 2012-2021 roky** [Elektronniy resurs] – rezhim dostupy: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.; The national strategy for the development of education in Ukraine in 2012-2021 years [Electronic resource]. – Access mode: formation of social skills in <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.;
- Hohlina O.P.** Korektsiyna spryamovonis't trudovogo navchannya v dopomizhniy shkoly: Navchal'no-metodychnyi posibnyk / Hohlina O.P. – K.: TOV “Imidzh”, 2006. – 176 s. [Khohlina O.P. Correctional Derectness of the Labor Education at tht Auxiliary School: Education-Methodical Manual / Khohlina O.P. . – K.: TOV “Image”, 2006. – p. 176].

Авторський внесок: Гіренко Н.А. – 50%, Юрченко Ю.С. – 50%

Received 28.09.2017

Reviewed 17.10.2017

Accepted 03.11.2017